

LIETUVOS RESPUBLIKOS
TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS
ĮSTATYMO NR. I-1143 2, 17, 26 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO
PAPILDYMO 15¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS
ĮSTATYMO Nr. I-1143 10, 11, 12, 14, 15, 26 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMŲ
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Tabako vartojimo epidemija yra viena didžiausių visuomenės sveikatos grėsmių pasaulyje. Remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) duomenimis, kasmet visame pasaulyje nuo rūkymo sukeltų ligų miršta apie 7 mln. žmonių. Nors dažnai tabako sukeltos ligos pasireiškia tik po kelių dešimtmečių, pastebima tendencija, kad susirgusiųjų dėl rūkymo amžius jaunėja. Akivaizdu, kad tai vyksta todėl, kad pradeda rūkyti vis jaunesni žmonės. PSO konstatuoja, kad aštuoni iš dešimties rūkančiųjų pradeda vartoti tabaką būdami paaugliais. Pastebėtina, kad jaunimui rečiau rūkant „įprastus tabako gaminius“ (cigaretes, cigarus, pypkę), jų rinkos vietą užima elektroninės cigaretės, o jas rūkančiųjų kasmet vis daugėja. Rezultatai rodo, kad visuomenėje keičiasi rūkymo įpročiai: mažėja rūkančiųjų „įprastus tabako gaminius“ bei didėja rūkančiųjų el. cigaretes. 2021 m. atlikto psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo bendrojoje populiacijoje tyrimo duomenimis, bent kartą gyvenime elektronines cigarettes vartojo 22,9 proc. 15–64 metų amžiaus Lietuvos gyventojų. Per paskutinius 12 mėnesių jas vartojo 11,6 proc. gyventojų, per paskutines 30 dienų – 7,7 proc., o kasdien – 2,7 proc. Elektroninių cigarečių vartojimo paplitimas buvo didžiausias tarp jauniausių 15-24 m. respondentų. Per paskutines 30 d. elektronines cigarettes vartojo 21,1 proc. 15-24 m. amžiaus asmenų, o kitose amžiaus grupėse jų vartojimas buvo ženkliai mažesnis (25-34 m. – 12,3 proc., 35-44 m. – 5,4 proc., 45-54 m. – 3,4 proc., 55-64 m. – 0,4 proc.). Jauniausių 15-19 m. amžiaus gyventojų grupėje elektronines cigarettes visais vertintais laikotarpiais vartojo didesnė dalis asmenų nei tabako cigarettes. Vis dėlto, dalis jaunimo kasdien vartojo kelis skirtingus nikotino turinčius gaminius. Tarp 15-29 m. amžiaus jaunimo, kuris kasdien vartojo elektronines cigarettes, kas trečias kasdien rūkė ir įprastas tabako cigarettes. 2022 m. Lietuvos sveikatos mokslų universiteto vykdyto Lietuvos moksleivių gyvensenos ir sveikatos tyrimo (HBSC) duomenimis, Lietuvoje tarp 5–9 klasių mokinių sumažėjo įprastinių cigarečių rūkymas, bet elektroninių cigarečių vartojimas toliau didėja ir jau beveik dvigubai lenkia tabako cigarečių rūkymą. 2022 m. bent kartą per paskutines 30 dienų elektronines cigarettes vartojo kas penktas 5–9 klasių mokinys (2022 m. – 21 proc., 2018 m. – 17,9 proc., 2014 m. – 11,7 proc.), o per tą patį laikotarpį rūkusių tabako cigarettes buvo 12 proc. (2018 m. – 15,6 proc., o 2014 m. – 14 proc.). Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje elektroninių cigarečių vartojimas stipriai išaugo paauglių tarpe ir yra vienas didžiausių Europoje

Projektu siekiama:

Mažinti Lietuvos Respublikoje tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių (elektroninių cigarečių) vartojimą bei jų prieinamumą ypač nepilnamečiams asmenims ir paaugliams, kurių augančiam organizmui nikotinas, kancerogeninės medžiagos bei visų rūšių elektroninių cigarečių skysčiuose esančios pagrindinės sudedamosios dalys glicerolis arba propileno glikolis, daro negrįžtamą žalą.

2021 m. gegužės m. Europos Komisijos ataskaitoje nurodyta, kad tais atvejais, kai elektroninės cigaretės naudojamos kaip mesti rūkyti padedančios priemonės, jos turėtų būti reglamentuojamos farmacijos srities teisės aktais¹.

Paminėtina ir tai, kad nuo 2021 m. spalio 1 d. perkant nikotino garinimo produktus, pavyzdžiui, elektronines cigaretes, nikotino kapsules ir skystą nikotiną, vartotojams reikia galiojančio Australijos gydytojo recepto. Tokį receptą gali, bet neprivalo išrašyti tik į patvirtintą sąrašą įtraukti gydytojai. Kiekvienu atveju jie priima sprendimą įvertinę riziką ir naudą konkrečiomis aplinkybėmis. Vartotojai, kuriems šie pakeitimai galėjo turėti įtakos, buvo aktyviai raginami pasikalbėti su gydytoju dėl galimų pasirinkimų ir alternatyvų dar prieš 2021 m. spalio 1 d. įgyvendinimo datą.

Kaip skelbia Australijos kompetentinga institucija „Therapeutic Goods Administration“ (toliau – TGA), šia sistema siekiama užkirsti kelią paaugliams ir „jauniems suaugusiems“ pradėti vartoti elektronines cigaretes, o dabartiniams rūkaliams suteikti galimybę gauti šių gaminių, kad, gavus tinkamą gydytojo konsultaciją, galėtų juos naudoti rūkymui mesti. Sprendimas priimtas po dviejų 2020 m. vykusių viešųjų konsultacijų etapų. Kaip ir visus tokio pobūdžio sprendimus, sprendimą Australijoje priėmė TGA vyresnysis medicinos pareigūnas, kaip Sveikatos apsaugos ministerijos sekretoriaus deleguotas asmuo.

Kaip nurodo TGA, vartotojai, gavę gydytojo receptą, galės įsigyti nikotininį elektroninių cigarečių vietos **vaistinėse** ir Australijoje esančiose **internetinėse vaistinėse**, gavę įgalioto gydytojo receptą arba pagal **TGA specialią prieigos schemą**.

Atkreiptinas dėmesys, kad priėmus šį sprendimą visoje Australijoje ne tik **prekyba** elektroninėmis cigaretėmis ir skystu nikotinu be recepto yra neteisėta, bet ir šių produktų **turėjimas ar naudojimas** be recepto yra neteisėtas, o taip pat elektroninių cigarečių produktų importas iš **užsienio interneto svetainių** be galiojančio gydytojo recepto yra neteisėtas.

Artimiausiu metu Australijoje numatoma parengti daug įvairių švietimo ir komunikacijos priemonių, skirtų padėti sveikatos priežiūros specialistams ir vartotojams susipažinti su pokyčiais.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Lietuvos Respublikos Seimo nariai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Galiojančiame Įstatyme nėra uždrausta prekyba elektroninėmis cigaretėmis ir jų pildyklėmis. Įvedamo reguliavimo tikslas – mažinti elektroninių įrenginių prieinamumą, apsaugoti nuo rūkymo vaikus, paauglius ir kiek įmanoma pavėlinti amžių, kuomet jauni žmonės pradeda rūkyti, palaikyti norinčius mesti ir metusius rūkyti asmenis, taip pat mažinti rūkymo patrauklumą, mažinti priklausomybę nuo tabako gaminių ir tabako sukeliama žalą sveikatai. Taigi, ši priemonė atitinka Įstatymo tikslą bei jame nustatytus tabako kontrolės politikos principus: „mokesčiais ir kitomis valstybinio reglamentavimo priemonėmis mažinti tabako gaminių ir susijusių gaminių prieinamumą, ypač nepilnamečiams asmenims“, „drausti tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių įsigijimo ir (ar) vartojimo skatinimą <..> bet kokia forma ir bet kokiomis priemonėmis“ ir „skatinti rūkančius asmenis mesti rūkyti <...>“.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Elektroninių cigarečių pardavimo, pasiūlos reguliavimo įvedimas prisidės prie tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių prieinamumo, rūkymo kaip socialinės normos pateikimo (ypatingai tarp jaunimo) priklausomybės nuo tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0249&from=EN>

vartojimo ir sukeliamos žalos sveikatai mažinimo, taip pat leis užtikrinti efektyvesnę tabako kontrolę ir tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimo mažinimą kompleksinėmis priemonėmis. Siūlomomis teisinio reguliavimo normomis bus nustatyta, kad vartotojai įsigyti elektroninių cigarečių galės tik gavę gydytojo receptą ir išskirtinai tik vaistinėse. Šiuos produktus vaistinės galės įsigyti tik iš licencijuotų gamintojų arba didmeninės prekybos licencijas turinčių ūkio subjektų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Įstatymo projektu siekiama apsaugoti svarbius visuomenės interesus – asmens ir visuomenės sveikatą, kas yra ypatingai aktualu nepalankios Lietuvos gyventojų rūkymo paplitimo bei su rūkymu susijusio sergamumo ir mirtingumo statistikos kontekste.

Numatomas ilgalaikis teigiamas poveikis vykdomai tabako, tabako gaminių ir su tabako gaminiais susijusių gaminių kontrolei, taip apsaugant svarbius visuomenės interesus – asmens ir visuomenės sveikatą.

Pažymėtina, kad vadovaujantis Įstatymo 1 straipsnio 3 dalimi, tabako gaminiai ir su jais susiję gaminiai yra priskiriami specialioms gaminiams, kurių gamybai, prekybai, įvežimui, importui, reklamai, kitoms su jais susijusioms veiklos rūšims ir vartojimui pagal šį ir kitus įstatymus bei teisės aktus taikomas ypatingas valstybinis teisinis reglamentavimas.

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Objektyvių duomenų, patvirtinančių Įstatymo projekte numatytos priemonės (tabako gaminių pardavimo tiesiogiai neprieinamu būdu) įtaką kriminogeninei situacijai ir korupcijai, nėra.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Verslo subjektai galėtų toliau tiekti elektronines cigaretes ir jų pildykles farmacijos srities teisės aktų numatyta tvarka.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, iki jo įsigaliojimo Lietuvos Respublikos Vyriausybei bus pavedama parengti ir priimti farmacijos veiklą reglamentuojančių teisės aktų ir kitų teisės aktų pakeitimus.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai suderinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Teikiamas Įstatymo projektas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei neprieštarauja.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Iki Įstatymo įsigaliojimo datos turės būti parengti ir patvirtinti farmacinę veiklą reglamentuojantys ir kiti teisės aktai.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės. Šių lėšų taip pat nebus sutaupyta.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projektas skelbiamas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje TAIS.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „tabakas“, „tabako gaminiai“, „su tabako gaminiais susiję gaminiai“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

---

Teikia
Seimo nariai